

„A Természet“ előfizetési ára
egy évre 6 korona;
díszes bekötési tábla hozzá 2 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkeszti és kiadja:

DR. LENDL ADOLF.

Budapest,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Feltámadás, örökélet.

Az erő nem hal meg soha. Örökélete van a hangnak, a fénynek, a színnek s hatása nem szűnik meg soha az anyagnak. Örökéletet biztosított a természet az ő megmérhetetlen hatalmával a legutolsó bogárnak is. Az élet nemcsak e mozgás mechanikai jelenségeiben nyilvánul, nemcsak a közönséges felfogás szerint való küzdés az — a kenyérért; hanem az összes természeti erők csoportosulása egy érthetetlen parányban és egy hatalmas óriásban. Csodálatos egyesülése a megfoghatatlan, láthatatlan, elérhetetlen erőnek, a látható, érzékelhető, soha el nem múló erővel . . .

Az élet az erők összessége, a halál az erők különválása; de nem elmúlás, nem a semmiségbe való eltűnés, mint azt a hitetlenek hirdetik, hanem nagyszerű felosztása a végtelen természet föltétlenül jogos örökiségének . . .

Nem kell ehhez a hagyatékhöz bíró, ő — a nagy természet — az egyedüli örökös. Egyszerű eljárással végez: amit adott, szépen visszaveszi, azután tovább szerepelteti az örökévalóságban azt a vagyont, melyet senki el nem pörölhet tőle. Nem enged abból elkalodni egy porszemet sem; mert az óriási üresség volna az ő megmérhetetlen birodalmában, melyet fukar önzéssel is kamatoztat . . . Az a bölcs rendszer, mely a természet nagy háztartásában érvényesül: a legszebb, a legcsodálatosabb gazdálkodás. Az erő felhasználása mindenütt és mindig a maga helyén. Nincs itt összekötés a szerepek nagy sokaságában; az anyag el-

símül a rendszer változatlan kényszere alatt lágyan, hangtalan ellenállás nélkül. És minden, ami van a nagy természetben, elnémul, kibékül egy ponton, ahol tisztán az anyag szerepe kezdődik. Az elemek torzalkodása, a szerves anyag láza nem céltalan küzdés, nemcsak hiú lárma, de cél, erő, végzés, melyet meg nem rendít a vihar, menydörgés! Hiszen a természet ezekben a nagy viharozásokban, csattogó lármában, oly szeliden munkál, mint az alvó gyermek szivedobbanása; csupán nekünk tetszik, hogy e csöndes munka: riadozó lárma. Az erdő az ilyen nagy csatározásokban egy szemernyit sem veszít energiájából; lendülete csak alább száll, de nem gyengül. Az orkán elsímul sutogó szellővé, a menydörgést mintha játékos napsugár fénykörébe szőné, a vihar elnémul s nesztelen árnyék kél a szörnyű sötétebből. De megvan az erő; halhatatlan marad s a nagy végtelenben minden pillanatban újra s újra feltámad, fellázad. A lebbenő szellő kavargó szélvész lesz, a sötét fellegben tűzostor patog és tenger hullámain tajtékzó dühével a szent erő evez! Az az erő, mely soha el nem lankad. Ereje a tűznek, a napsugaraknak, a fénynek, a tova kóborgó árnyaknak, ereje a véget soha nem ismerő isteni anyagnak . . .

Feltámadás szárnyal a halál nyomában; mert el nem enyészik a roppant világban egy kozmikus porszem, egy virág himpóra, egy színes pillangó, egy hangfoszlány se soha. És e feltámadás fényes ünnepe: nem a rettenetes, a nagy világvége; nem egy fényes álom végtelen jövőben; de minden pillanat térben és

időben. Nem kell, hogy rávárjon a sírok lakója, amíg pora, csontja, izma gyűl esomóba s megnyílik a földnek telhetetlen gyomra, hogy onnan kiszórja a szívet és agyat, amelyben egykor élt az a mozgó alak, mint ember, mint állat — hiúságtól büszkén küzdve, vagy bárgyún legelve. A feltámadás a halállal jár együtt; karöltve szállanak a föld hátán szerte, örökkön-örökké egy czélra törtetve s e czél: az öröklét, el nem muló élet, küzdése ez erők végtelenségének; változó helyeken, változó alakban, de pihenés nélkül, örök, szakadatlan... A virág elhervad, halála oly csendes, mint az ébredése: a napsugár csókja csirába ébreszti s némán eltemeti. Megfosztja színétől, csodás illatától; összetöri testét s por lesz a virágból; de e porból ismét élet árad, erő lesz, amelynek új szerepe támad. Ez a feltámadás a természet ölen, kebelén örökös; virággal, emberrel és állattal közös. Az ember azzal a megfoghatatlan tulajdonsággal, melyet benne a természet csodaerejének egy piczike része képvisel — az Isten megmérhetetlen hatalmának kegyéből — felülemelkedik minden létező teremtményen s benne — lelkében — az a bámulatos tudatosság, értelmi fejlettség, gondolat és eszmevilág arra képesíti őt, hogy életének irányt, czélt szabjon, elmulásának pedig egy csodálatos, tüneményes új világot, egy ragyogó, fényes folytatást teremtsen. Pedig a sorsa minden élő teremtménynek ugyanaz: *visszatérés* az isteni őserőhöz, melyből kikelt, melyből erőt hozott a küzdelmek színterére, öntudatot merített az elébeszabott természeti szerepkör betöltésére s mely lélekkel — érző és gondolkozó hatalommal — ruházza föl a földi tusára. Ezeket az erőket, isteni tulajdonságokat a természet részben visszaveszi, részben továbbadja új szervezet, új élet számára. Szerves részünk új életet nyer az őanyagban, melyben ismét tevékenységre buzdul és isteni részünk csatlakozik a megfoghatatlan, láthatatlan nagysághoz, mely a véghetetlen öleli át. *Ez a mi elmulásunknak a feltámadása.* Nincs amolyan halál, mely végünk nekünk; örök tevékenység lesz a mi életünk

a halál után is... Feltámadunk ifjú, szép életre gyermekeink szívében, vérében, agyában, lelkében; a nagy őanyagból szűz virág képében, zsongó bogár-rajban, nyüzsgő féregképen és e feltámadás isteni erővel folyik szakadatlan a roppant időben.

Elnézem a csodaszép természet minden kis csücskében, hogy mozog az élet, hogy szakad meg egyszer s újra miként ébred? A növények testén hogy munkál a halál, míg a porba omlik s már helyén — porából — egy friss csira bomlik, egy új élet ébred; mosolygón ereszti levelét a fénynek, terjeszkedik szerte, növekszik erőben, színekben pompázik... Oh, ez feltámadás fényes, új életre, felfrissült erővel s ez folyik csöndesen, minden pillanatban a futó idővel... Zümmögő bogár-raj tánczol az illatos légtérben — sugarak zenéjén a tündöklő fényben s egyszerre csak odavan. Eltűnt. Láthatatlan erő elsodorta... Keresd csak... megkapod, amint titkos zugok sötét rejtekében a jövő élet fonalait fonja. Atadja alakját, szervét, élet-célját annak a soha nem gyöngülő erőnek, amely hatalmával ura a jövőnek, amely feltámasztja új nemzedék során... Apró kis bogár-raj vette át szerepét a természet rendjén elmúlt bogár-rajnak; holtak feltámadtak, élet nyüzsg a légtérben... Halál, nincs hatalmad; sírod éjjelében az új élet fakad!...

Dal csendül fülemben... A kert fái között dalos madár dalol. Fészket rak a lombok árnyában valahol s csicsergő ajkának egy-egy édes dalfoszlánya: a jövő élet csodálatos álma... Ösztöne serkenti a fészekrakásra s még csak nem is sejtí, hogy ez a természet isteni csodája, törvényes robotja, melyet szük-

A bóra.

A hajó étkelő-termében csöndesen folyt a társalgás. A kandalló nyi-

tott ajtaján át piros fény áradt a száraz bükkfából rakott s lassan égő tűzből; csak néha-néha pattogott egyet-egy, mikor az egyik vagy a másik pinczér fényes kőszéndarabokat dobott a pislogó lánggal égő, lassan ízzó parázsra, melyből igen kellemes meleg

terjedt szét. A félig megterített asztal mellett egyesek a gőzölgő fekete kávé, másik pedig a rumos theát szüresülgették. Különösen az egyik tiszt mohón itta a dupla cognac-adaggal erősített, zavaros angol theáját, mert kinn a parancsnoki hídon kemény feladat várt rá.

Ekközben a parancsnok negyven éves tengeri szolgálataból érdekesebbnél érdekesebb, kalandokban gazdag, de olykor életveszélyes élményeiből beszélt tisztársainak egyes részleteket; szemök tapadt a kapitányon s mint mindig, úgy ezúttal is feszült figyelemmel hallgatták a vonzó modorban előadott beszédet.

... „Még a mai napon is jól emlékezem arra a szürkülő hajnalra. Magam voltam a parancsnoki hídon, meg a kormányos. A kapitány már oda volt a hidegtől. Kabinjában a gépész meg az egyik pinczér dörszölték félig megdermedt ujjait, jéghideg lábait. Őszbeborult hosszú szakállán újjnyi vastag jégcsapok fénylettek s összefagyott bajusza miatt alig tudták belediktálni a cyprusi bort, malagát, meg mindenféle rumos cognacot.

Epen napos voltam s még mielőtt letelt volna a parancsnok szolgálati ideje, tekintettel a förtelmes időre, vastag bundába csavartam lábaimat, bélelt mellényt és kabátot vettem magamra a báránybőrös szolgálati köpeny alá. Hajóstiszti sapkám helyett pedig asztragán sapkát tettem a fejemre s fülig húztam le. A prémes gallért fel-emelve vánszorogtam fel a parancsnoki hídra, a kapitányt felváltandó.

A hosszú parancsnoki hídon lassú léptekkel járt le s fel egy fekete, ázott, didergő tömeg, kiról, ha nem tudom, hogy parancsnok, talán mozgó szikladarabnak gondoltam volna. Lépteit az éktelen füttytől és zajtól nem lehetett hallani. Csak mikor közelembre ért, hallhattam a belőle koronkint kitoró szitkot.

— Nyomorult! De jól megtanultad a nótádat!

— Kire dühöng kapitány úr?!

— A „Karszt“ úgy látszik, már megint valahol megrepedt s onnan menekül a természetnek ez a bitang rémszüllötte: „a bóra“; ezzel veszekszem, erre dühöngök!

ségekpen végez, hogy amiben fárad: az nem véletlenség, nem pusztá kedvtelés, de nagy kötelesség, munkateljesítés; egy nagy, örök czél ez! Abban a fészekben ébred az új élet, az ő életének továbbfolytatása, az ő alakjának, színének, hangjának a szakasztott mása...

Kis patak csörgedez a kertem aljában, suttogva édesen és csobogva lágyan; a napsugár fürdik kristályos tükrében s szeliden átlátszó vizében szerelmes kis halak enyelegnek rajzva. A természet erős keze üzi, hajtja a vízi lakókat a szerelmi lázba, hogy örök törvénye végre legyen hajtva. Az örök életnek így van szakadatlan, biztos folytatása, eltűnő életnek újra támadása...

Az apró bokrok közt, erdők mélységében, a nagy rengetegektől titkos rejtekében ez a lázas munka folyik minden perczen, hogy ne legyen hiba a nagy szerkezetben. A természet meg nem bontható törvénye így jut csak érvényre... A virágok közül mint egy ékes rózsabimbó, enyhén ingó-bingó, bájos ifjú leány kecses öz módjára szokik a part puha porondjára. Minden mozdulata oly ismerős, nemes; mintha láttam volna, valamikor, régen; de más volt az, nem ez... Hiszen olyan ifjú, oly üde, oly édes, mint az enyhe tavasz; arcán a hajnali biborfény dereng még, haja mint az éjszaka, oly sötét; tengerzöld szemében a mélységes szép ég!.. Mintha az a selymes fekete haj már simult volna rám, — az a szelid mosoly rózsás kis ajakán, derült volna felém: oly ismerős minden sugár szép alakján, lenge szép termetén!.. Még a hang is — az a dallamosan szelid, — úgy csendül fülembe s átring a szívemig, mint ismerős zene... Elringat engemet ez a szép jelenség, e szent elevenség a legszébb álomba. Mikor még tavasz nyílt ifjúi szívemben s lelkemben a vágyat, reményt, hitet egy rózsás kéz fonta... Összefolyik előttem a mult és a jelen; ragyogó képeknek egész sora száll át vénhedő lelkemen. Az ifjú tavasztól a hervadó ősziig mindent, mindent látok és a csoportképnek közepén ez üde, bájos szép

virágot. Ilyen volt az anyja... szakasztott a mása; az a köszöntése, hangja, mosolygása... Régen eltemetűk; szíve rég elporladt; merészség lett volna játékos álomnak, hogy még viszontlássam. S íme, itt van csodásan... Feltámadt, megjelent előttem az áldott! Van, van feltámadás és van örökélet!... S lelkemben elmondok egy szent imádságot...

Boér Miklós.

A szunyogvilágból.

I.

A földgazdálkodásban az egész földgömbön (házunkban aránylag legkevésbé) a termés megvédése első rangú jelszó lett. Hihetetlen mennyiségű rézgálicz, arzénsó, szénkéneg, cziánkálium, petroleum, rovarpor, kénvirág stb. porlódik és permeteződik el a kultivált növények fölött. És ámbár nincsen háborunk *entre nous*, mégis nagyon sok löveg pukkanik el az ágyukból — ez alkalommal a *viharágyukat* értem —, hogy a jégeső ne a jómagunk, hanem kedves szomszédunk földjét látogassa meg.

Nem merném eldönteni, vajjon *magunkat* védelemezük-e olyan gonddal és költséggel, mint földjeink és kertjeink növényzetét?

Azt tudom, hogy vannak országok, ahol a katonalovat többre becsülik, mint a katonát; mert hát a ló pénzértéket képvisel, az ember pedig a legjobb esetben is csak erkölcsi értéket — ha ugyan ezt is! És némiképen olyan színben mutatkozik előttem a XX. század eleje, mintha a tárgyi vagyon sokkal nagyobb becsét tudna magának még most is föntartani, mint a személy, melyé az illető vagyon. Kalapot emelnek a földbirtokok, értékpapírok, házak és egyéb pénzértékben becsülhető tárgyak előtt; a személyek előtt persze csak akkor, ha véletlenül azokhoz az érték-tárgyakhoz kapcsolta a sors.

Igy azután nem csudálom, ha a „normális“ ember

— Felváltani jöttem a parancsnok urat!
— De még nincs itt az ideje!
— Mindegy! Jól felfegyverkeztem. Lenn a gépházban, meg a kabinokban minden rendben van!
— Köszönöm!

S azzal nagynehezen levánszorgott a keskeny, sikos lépesőn az étterembe s ott átadta magát az előbb említett operateuröknek.

Alig kezdtem meg parancsnoki szolgálatomat, a hajó hátulsó része felől egyszerre csak erős recsegést hallok. Gyorsan kapok könyekkel telt szemeimhez, melyeket a hideg bőra csikart elő, hogy tisztábban lássam a történeteket a szürkületi homályban, hát látom, hogy a középső árboz-vitorla vásznát a bőra kifeszítette, a vitorla-rudat meg titáni erővel a vasárbozhoz vágta, melyen derékban ketté törött!

— Ez is valami — mondtam — de azon már semmennyi valódi angol flastrommal se lehet segíteni! Még nem nagy baj!

Az eső esett, hóval keverve s a bőra achromaticus skálagyakorlatokat végzett a jeges árboz-kötelek tömkelegében. A kormányos gyakran váltogatta lábait s hol az egyik, hol a másik markába fűjt. Erősen esküdözött, hogy többet nem fogja meg a kormány-kereket, csak egyszer szárazföldet érezzen a talpa alatt.

Merítőcsolnakaink úgy himbálóztak függő köteleiken, mint ezernára akasztott bodzabéldarabkákat. Haránt

és kereszt-kötéseink leszakadtak. Csak azon gondolkoztam, hogy a nyolcz mentő-csolnaktól marad-e egy is épen, vagy legalább is használható állapotban, ha netán szükség volna rájuk?

Hajónk azonban haladt gyorsan, még pedig sokkal gyorsabban, mint rendesen, mert a bőra hátulról még segítségére, de kellemetlen segítségére volt a gépnek. A parancsnoki híd szőnyege már nem volt coccus-szőnyeg, hanem csiszolt jégtábla! Önkénytelenül is csuszáltam rajta; gyermekkoromban egy akkora tábla jeget nem adtam volna sokért oda!

Hátra volt azonban az útnak legfárasztóbb, azaz legveszedelmesebb része, de a sok veszély már annyira megedzett, hogy ma már nem jönnek legnagyobb veszély esetén se oly zavarba, mint akkor, fiatal hadnagy koromban, mikor a híres esatorna falai közé közeleddünk. Szolgálatom felelősségteljesége egy ház súlyával nehezedett lelkemre.

A bőra rémesen manipulált a fedélzetten. Hiába irányítottam a kormányt erősen északnyugatra, a bőra a hajót mégis délnek toltta erősen, a félelmetes zátony-sziklák felé, melyek tövében, hűvös csöndességben, sokan szenderegnek piros korálokban!

Egyik perczen fáztam, másikban meg csurgott homlokomról a verejték! A nedves, félig fagyott, széttépett vitorlavászon irgalmatlanul csapkodta a jeges árboz oldalát s a drótkötelek pántfogói, meg a széles szájú pánt-

az életét és lelkének javát is odalöki cserében a vagyonért.

Azt hiszed most kedves olvasóm, hogy nemzetgazdasági vagy etikai témába szaladok bele a tollammal. Hiszen tehetném azt is; legalább nem egyhamar fogyna ki az írni való. De e lapok hasábjai más szavaknak vannak szentelve. És mivel állattani lobogó alatt vitorlázunk, míg magunk emberek vagyunk, szóljon a nóta olyan nótázó állatokról, melyeket a természet, ha nem is vérrokonainkká, de mindenesetre *vérszopóinkká* tett.

Nem is a kétlábú, hanem a hatlábú vérszopókra gondolunk. És mivel már elárultam, hogy a nótázókról szeretnék beszélni, tehát úgylis eltalálja mindenki, aki akarja, hogy a *szunyogokat* értem.

Érdeemes-e vajjon e miatt a czingár népség miatt ez a szociális preludium? Talán igen! Majd meglátjuk. Talán az is elválnék, hogy a szunyog is van olyan veszedelmes ellenség, mint a rozsdá, a peronoszpóra, a jégeső, no — meg azok a kétlábú felebarátaink, akik miatt a tömérdek millióba kerülő rendőr, bíró és ami hozzájuk tartozik, végzi napi munkáját.

A *szunyogkérdés* bizony ma már olyan jelentőségű lett, mint a tuberkulózis, az ipari és agrárvámok, az adók és egyéb hasonló kérdései. De csak azóta, mióta tudjuk, hogy mi mindenre képes ez a veszett szűrő-szívó nép. Vagyis, helyesebben szólva, azóta, mióta tudjuk, hogy *garázdálkodásuknak útját lehet állni*. Mert amíg az ember tehetetlennek érzi magát valami hatalommal szemben, addig nem is szeret rágondolni; inkább rá sem gondol vagy nem akar róla tudni, mint ahogyan állítólag a strucz is homokba dugja a fejét, hogy ne lássa a kikerülhetetlen veszélyt. (Amiben különben Tamás vagyok, mert a struczot okosabb madárnak tartom).

Hogy mi mindenre képes a szunyog? Hát hiszen már az is nagy sor, hogy a szép nyári estéken nem hagy bennünket nyugodni. Pedig a mai izgatott világrendben a nyugalom a szó szoros értelmében élet-

kérdés. A szobában nem üdülünk föl. Az orvosi tudomány azt rendeli, hogy legyünk minél többet a szabadban, mert ha ez ellen a szabály ellen vétünk, elsatnyul és degenerálódik a fajtánk. A szép évszak estéi volnának hivatva arra, hogy amit a nap folyamán lehervasztottunk magunkról a hétköznapi munkával, azt ismét helyreállítsuk, hogy deficizitbe ne jusunk. De hát ez csak pusztá illúzió. Mert alig telepedünk ki a szabadba, megjelenik a vékonylábú és még vékonyabb hangú sereg; először egy-kettő, majd tizhús, utóljára annyi, hogy menekülnünk kell egyik helyről a másikra és folyvást bujdosnunk, mint a bolygó zsidónak. Hiába akarjuk élvezni a szép természetet, hacsak nem egészen érzéketlen a bőrünk; egyébiránt aki ilyen, az többnyire inkább is állat, mintsem ember. És sokan talán azért is idegenkednek a szabad természettől, mivel a makacs szunyognép elrontja a benne való örömét. Nemesak nálunk van így, hanem egyebütt is. A magas éjszaktól, már t. i. onnan kezdve, ahol a fák öve kezdődik, le egészen az egyenlítőig, szakadatlanul ront az emberiségre ez a csapás. Alig olvashatunk tropikus útleírást, melyben egyre-másra a „moskitók“-ról ne volna szó és panasz. Mert a spanyol nyelvű tájakon a szunyogot *mosquito*-nak hívják és ezt azután a meleg égöv valamennyi nemzetiségű lakója átvette nyelvébe, nyilván azt hívén, hogy azok más állatok, mint az európai szunyogok. Hát igaz, hogy más fajok, de azért szintén csak Culicidák, még pedig jobbára a *Culex* és az *Anopheles* génezokba tartozók és annyira hasonlítanak termükre, formájukra, de még életmódjukra nézve is a mi hazai szunyogainkhoz, hogy csak szakértő szem tudja őket szétismerni. Az is tévedés, hogy a moszkitókalamitás csak a meleg égöv attribútuma. Magyarország számos vidékén épen olyan moszkitó-világ van, mint akár a Misszisszipi legalsó szakaszai mellett. De még a zordon éjszaki tájakon is ugyanazon állapotba kerülhet az ember. *Kirby* és *Spencze* is leírták már, hogy a lappok földjén, tehát Európa legészakibb és leghide-

fogók rozsdás fogai idegdermesztően megnyikorgatták. Szörnyű koncezt volt!

Hajnalodni kezdett, mire a csatornába értünk. A szűk csatornában torlódó feketekék hullámok fehér porfellegei zúzódtak szét. Hajónk úgy himbálódzott, akárcsak dióhéj lett volna. Elülső részének baloldalán hosszabb láncon lógott az egyik hatalmas horgony, mely szörnyen döngötte a viharban a hajó oldalát. Minden perczen atól lehetett tartani, hogy léket üt rajta s akkor végünk van.

Mi azonban haladtunk gyorsan. Csak az egymás hátán haladó hullámok értek gyakran utól, hogy a hajónak hol az utólját, hol az orrát borítsák el tajtékzó habokkal.

A kapitány néhány perczre megszakította a beszéd fonalát. Addig, a míg beszélt, szivarja jórészt elégett. Ezüst sarkakkal díszített, zománcoz, monogrammos tárczáját előlve te s végig vizsgálta szivarjait, végre egyikre rágyújtott. Sír csönd volt az étteremben. Kívülről a bóra éles füttyülése, majd saját szerű bűgása hallatszott.

A kapitány rágyújtva szivarjára, egyet köhintett s folytatta beszédét.

Végre erős küzdelem után szerencsésen átjutottunk a csatornán, a fedélzet azonban irtózatosan össze volt tépázva. Árbocdarabok, vitorlarészek, mentőcsolnak-roncsok stb. elképzeltetlen rendetlenségben hevertek szereteszét. Mire ismét a nyílt tengerre értünk, a bóra már csak sivitani tudott a kötelek között, mert letépni valója már

nem maradt. A parancsnoki hid oldalára kötött mentőöveket is próbálgatta ugyan fessegetni, de ezekben már még se tudott teljes erővel belekapaszkodni.

A kapitány közbe poharába egy kevés bort töltött, hogy torkát megnedvesítse.

... Az igaz, most is esűf idő van künn; jól megtanulta leczkélését a bóra ezúttal is, de azóta se emlékszem oly rémes időre! . . .

A kapitány épen folytatni akarta elbeszélését, midőn az étterem ajtaján kopogás hallatszott.

Éjfélutáni egy óra volt; a parancsnoki hídról jelentik, hogy távol, a szemhatáron, apró intenzív fénypontok látszanak.

Minden további utasítás bevárása nélkül a soros tiszt, a ki az előbb előkészületeket tett a bórával felveendő kemény harcra, helyéről gyorsan felállt, köszöntött és egyenesen a parancsnoki hidra ment, a szolgálat átvétele végett.

Bizonyosan valamelyik hajó reflektorai lesznek, — mondá a kapitány, — a sorosnak különben most jobb a dolga, mint annak idején nekem volt; egyrészt rövidebb a szolgálati idő, másrészt a hajón most többen vannak, a kik felválthatják. No meg a bóra is úgy látszik, mintha már belefáradt volna a rémes sivitásba.

A szemhatár már világosodni kezdett, mikor a világitó torony halvány sugárkévéjének fényénél a hajó a kikötőbe kanyarodott.

Tasnády Lajos.

gebb tájain, a szunyogtömeg olyan rettenetes és nagy, miképen lélekezni is alig lehet, mivel minden lélekzetvétel alkalmával tele lesz az utas szája és orra szunyoggal. Nem is lehet köztük másképen meglenni, mint úgy, hogy a fejet és a kezeket nyirfaolajba mártott hálókba rejtik. A lappok az egész nyár folyamán olyan füstöt gerjesztenek kunyhóik- és sátraikban, hogy maguk is majdnem megfuladnak tőle. De inkább ezt választják, mintsem hogy a szunyogok kínozzák őket halálra.

A háborukban épen a szunyogok rovasára esik sok súlyos katasztrófa; mert a katonaságot néhány éjjel annyira elgyötörheti a szunyog-raj, hogy testükelük elveszti rugalmasságát és ellentálló erejét. — *Stedman* amerikai kapitány katonái például kénytelenek voltak fejüket a földbe ásott lyukakba dugni és fölül betakarni; elképzeltük, minő éjjeli pihenés lehetett az olyan alvás; a krimi háboruban pedig a katonaság számos helyen zsákokba bujt, mert különben még egy perczig sem tudott volna aludni. A zsák belsejének levegőjét azonban a lehelet szénsava annyira megrontotta, hogy az alvás üdítés helyett csak elgyöngítette az illetőket.

Ez különben még csak gyötres, zaklatás, gyöngítés és — daganatkeltés. Más szerepe is van azonban a szunyognak! Most már tudjuk, hogy a váltóláz, mocsárláz (malária) kizárólag csak a szunyogok révén jut az emberi testbe. Legújabbán, épen a lefolyt évben, kiderült ez a *sárgalázat* illetőleg is. És valószínű, hogy majd még másféle betegségek is „szunyogbetegségek”-nek bizonyulnak. Ez pedig már nagy sor! Mivel a váltóláz nemcsak a rendes formában nyilatkozik, hanem sok egyéb alakja is van. És azok, kik maláriás viszonyok közt nem kapják meg a tipikus váltólázat, egyéb betegségformákban sínylődnek. Valószínűleg ez az oka annak, hogy olyan tájakon, ahol a malária otthonos, az emberek életműködése általában nem rendesek, szellemi életük tespedt és erős, kitartó munkára képtelenek. Azt mondhatjuk tehát, hogy az egész rovarvilágban a szunyogféléknek van közvetlenül az ember életére és egészségére a legnagyobb befolyásuk. És mivel az egészség minden kincsünk között mégis csak a legbecesebb, ennél fogva minden rovar közt a szunyogok a legártalmasabbak. Ha tehát egyáltalában van rovar, mely ellen nagyon alapos okunk van védekezni, akkor mindenestre a szunyogok családja az. Eddig a szunyogfélék közt az *Anopheles*-fajokat és a *Stegomyia fasciata*-t ismerték föl

olyanokul, amelyek betegségek, lázak csiráit kolportálják. A *Culex*-fajokban, melyekhez a mi legközönségesebb szunyogaink (többi közt a *Culex pipiens* is) tartoznak, még lázakat okozó mikrobumokat nem találtak. De azért egészen biztos, hogy betegségeket a *Culex*-fajok is terjeszthetnek. Mert hiszen még a közönséges szobalégy is átviszi a bajt egyik emberről a másikra, ámbár nem is tud szűrni. Annál inkább megteheti ezt a szunyog, mely sokszor, kivált ha fölzavarják, két-három embert is megszúr egymásután, míg végre a harmadiknak véreből sikerül magát egészen teleszívnia.

A következő fejezetekben arról is szólok, hogy miként lehet a szunyogivadékot megsemmisíteni, mielőtt még szárnyas, tehát szúró, teljesen kifejlődött formáját elérné.

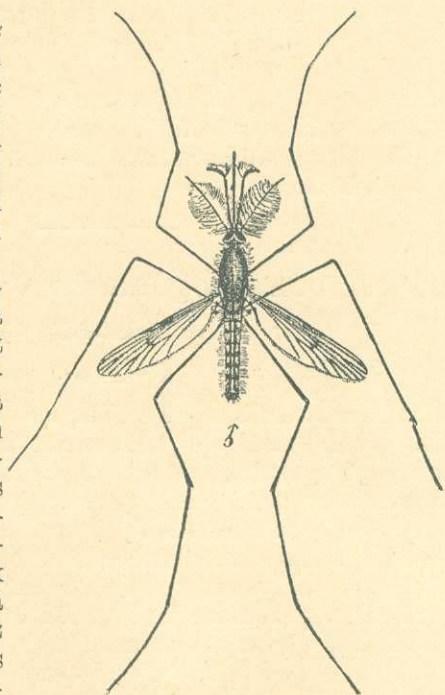
II.

Mielőtt a védekezésről tanakodnánk, czélszerű lesz a szunyogok kifejlődésével és legnevezetesebb nemeikkel valamelyest megismerkednünk. Mert hiszen a védekezés csak ilyen előtanulmány alapján bírjuk egészen megérteni.

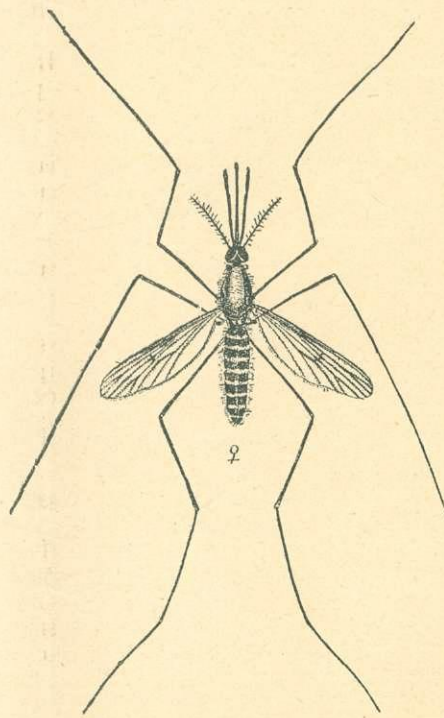
Miránk nézve két szunyognem a legfontosabb, t. i. az *Anopheles* és a *Culex*. Az előbbi nem fajai nem olyan igen gyakoriak, mint az utóbbiéi. — Az *Anopheles*-ek a malária beoltói, míg a *Culex*-ek, a tudomány mai állása szerint, rendszerint nem fertőzők. De azért a *Culex*-fajok, nagyobb tömegüknél fogva, sokkal kízóbbak és gyötörőbbek, mint az *Anopheles*-ek.

Hogyan lehet ezt a két génuszt egymástól megkülönböztetni? — Lássuk csak!

A kifejlődött szárnyas stádiumban mindegyik nem keretében a nőtényeket tudjuk legbiztosabban fölismerni. És hogy nőtényenyl vagy hímekkel van-e dolgunk, azt is csekélység megtudni. Mert a hímek egyáltalában nem szúrnak, hanem többnyire csak a virágokon üldögelnek. Csak a szépem, akarom mondani: a nőnem, olyan vérengző és kegyetlen. Azonkívül a hímek fején két, aránylag nagy, tollforma csápja van, melyek majdnem akkorák, mint az állatfeje háta együttvéve. Ezeknél a fura állatoknál tehát az urak hordják kalapjukon a „strucz-toll”-at, mert az a két csáp az állat nagyságához képest nagyobb, mint a legnagyobb strucz-toll a legnagyobb hölgykalapokon. A mi képünk (1. és 2. kép) egy *Anopheles*-párocskát ábrázol derekasan megnagyítva. Balról van a bóbítás fejű, de ártatlan, szűrni nem tudó hím, míg jobbról a sokkal szerényebb fejdiszű nőténytlát

1. kép. *Anopheles maculipennis* ♂

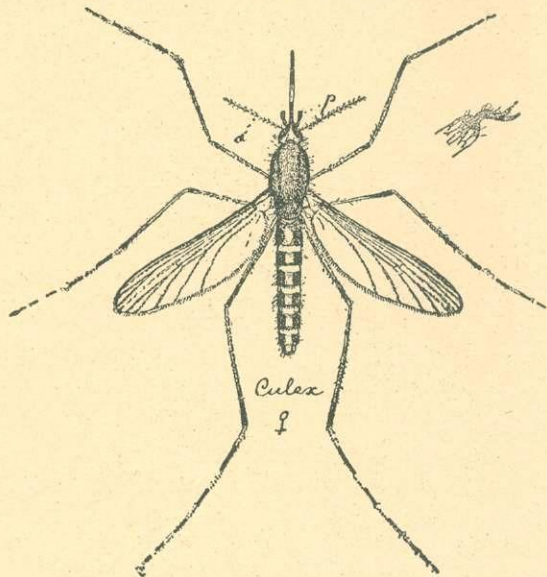

2. kép. *Anopheles maculipennis* ♀

jük. Ez a bóbíta a *Culex*-ek génuszában is megkülönbözteti a hímeket a nőstényektől.

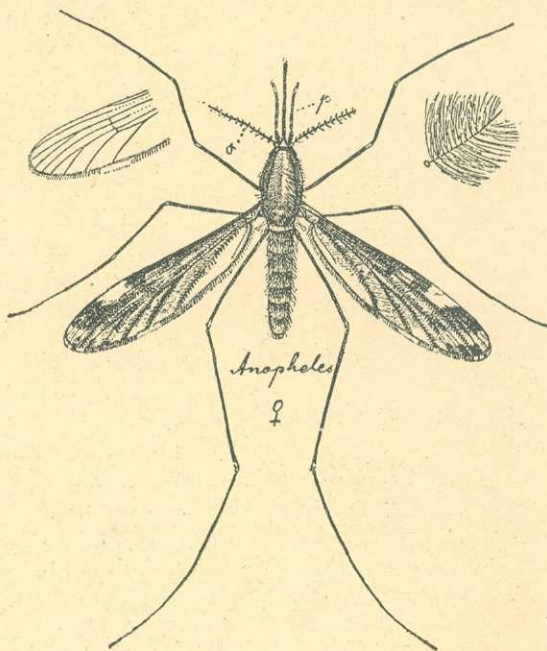
Lássuk már most, mi különbözteti meg a maláriás *Anopheles*-nőstényeket a kevésbé veszedelmes, de azért nem kevésbé kellemetlen *Culex*-nőstényektől?

A 3. és 4. képünk megmutatja. Fönn t. i. egy *Culex*-nőstény, alul pedig egy *Anopheles*-nőstény van,

3. kép. *Culex sollicitans* ♀

szintén nagyítva. A fej közepéből egyenesen nyulik ki a szipóka, vagyis a szűrő-szívó szájrész. Ez a két génusznál nem nagyon különböző. De nézzük csak meg azt a két függelékét, mely közvetlenül az

4. kép. *Anopheles punctipennis* ♀

ormányformán kinyuló száj mellett van jobbról-balról. Ezek a tapogatók (*palpi*), melyek képünkön *p* betűvel vannak megjelölve. És ezek a tapogatók a *Culex*-nőstényeknél kurták, kurtábbak, mint a szívószáj hosszának fele; az *Anopheles*-nősténynél ellenben jó hosszúak, némelyik fajnál majdnem olyan hosszúak, mint

maga a szívószáj, melyet közrefognak. Oldalvást ki-meredve látjuk még a csápokokat (*a*), melyek már nem mutatnak valami föltünő különbséget.

Az imént említett főlleget olyan szem, mely nem messzelátó, már nagyítóüveg nélkül is jól meg-látja. Közönséges kézi nagyítóval persze még jobban kivehető.

Vannak még egyéb különbségek is. Így pl. az *Anopheles*-ek, különösen a malária fő-szállítói, jobbára sötét foltokkal tarkázott szárnyúak; a *Culex*-ek, vagyis a közönséges szunyogok szárnyán ellenben csak barnás erek vannak, de foltok nem szoktak előfordulni.

Ennél azonban sokkal biztosabb ismertető jel az a helyzet, melyben a kifejlődött szunyogok *pihenni* szoktak (például falon vagy ablaktáblán). A *Culex*-példányok ugyanis pihenéskor végtestüket az alappal (fal, ablaktábla, szunyogháló) *párhuzamosan* tartják, az *Anopheles*-ek ellenben végtestüket *szög alatt fölfelé irányítják*. Továbbá a *Culex*-fajok az ő szívókészüléküket, vagyis a szűrő szájrészt nem egyenesen előre tartják, hanem többé-kevésbé *lefelé fordítják*; az *Anopheles*-ek szűrő fegyvere ellenben *egyenesen előre nyulik* és a testük hosszúsági tengelyének vonalába esik.

Ezek az ismertető jelek tökéletesen elegendők arra, hogy a mi két legfontosabb szunyog-nemünket szétismerjük egymástól és így megtudjuk azt is, hogy a körülöttünk — akár a szabadban, akár a szobában — okvetetlenkedő érvágók csupán csak vért akarnak-e tőlünk lopni, vagy — *adni* is akarnak valamit, amiben nincsen köszönet, t. i. lázas betegségnek csiráit?

Azok a kedves olvasóink, akik behatóbban érdeklődnek ez iránt a fontos (majdnem azt mondtam, hogy napjainkban *divatba* került) tárgy iránt, valószínűleg azt is kérdik, vajjon a petéket, álczákat és bábokat is szét lehet-e így ismerni a két nem keretében? Ó igen! Azokat talán még könnyebben. Majd jövőre szolgálunk azok leírásával is. Egy adagnak azonban mára elég lesz ennyi.

Mellesleg megjegyzem, hogy képeinket az Egyesült-Államok földművelési ministeriumának hivatalos kiadványából veszem át, amelyeket ott Miss L. Sullivan természet után rajzolt három év előtt. Amerikai fajok után vannak ugyan rajzolva, de a génuszjellegek ott is azok, mint a mi fajainknál. A képek pedig, kivált az átalakulás különféle stádiumai, a maguk nemében a legkitünőbbek.

Sajó Károly.

A róka fogása és vadászata.

Írta: Lakatos Károly.

(Folytatás.)

A róka *kiasása* csak olyan helyen történhetik, ahol a talaj az ásást megengedi. Hogy mely ponton kezdjük ásni, azt a tacsó csaholása jelzi; a föld felszínén ugyanis egész biztonsággal megállapíthatjuk a pontot, ahol a tacsó állóra csahol. A kiasáshoz nem fogas, de mindamellett bátor, jól csaholó és a róka előtt szívósan fekvő eb szükséges. A kiasást vadásziaság szempontjából csak akkor vesszük igénybe, ha másképp (tacsó, durrantó) a beste fajzatot hatalmunkba nem keríthetjük, avagy kis kölykekről van szó. Mielőtt tehát a kiasáshoz fognánk, a durrantót

alkalmazzuk, esetleg tacsóval próbálkozunk egy darabig s csak azután fogunk az ásáshoz. Mindenek előtt a puskások a lyukakat állják el, azután pedig a tacsót bebocsátjuk a katlanba s azzal a vadászat intézője figyelmét a tacsó munkájára fordítja. Ha azután a „helyhangok“ (egyhelyben való ugatás) tartósan ugyanazon a helyen hangzanak, jelül, hogy a tacsó a rókat megállította, lábunkkal erősen dobogni kezdünk, hogy a róka esetleg még beljebb húzódjék a lármára (a folyosó végéhez) s ekkor hozzáfoghatunk a kiásáshoz. E célból egy vagy másfél lépés széles és két lépés hosszú árkot ásatunk, lehetőleg úgy, hogy ez az árok a tacsó s a sarokba szorult róka közé essék. Amidőn már az ásással a folyosóhoz közeledünk, vigyáznunk kell arra, hogy az ásóval vagy lapáttal az ebben kárt ne tegyünk, azt meg ne sértsük, amire a kiásást végző egyéneket állandóan figyelmeztetjük. A munka addig folytatódik, míg a folyosót megnyitnunk sikerült, akkor a rókat közvetlenül a rókafogóval kihúzzuk, vagy pedig, ha jól nem férnénk hozzá, előbb a horoggal kiljebb húzzuk s azután alkalmazzuk a fogót, majd pedig a segédkezők bottal agyonverik a horogra került bestiát. A halálos ítélet végrehajtása után az odút ismételtelen átkeresztjük az ebekkel s ha a tacsók ismét rókára akadnak, az előbbi eljárást az elején kezdjük; végre a végleszámlálás után a rókavár helyreállításához fogunk: a folyosót azon a helyen, ahol árkot ástunk, fával és rózsával áthidaljuk, (beboltozzuk) s a kiemelt földet ráborítjuk. Ezáltal a rókaaziliumot jövőre is lakhatóvá tesszük a jövevények számára, melyek, (kivált a fiatalok) sokszor elfoglalják az ily lakatlan rókaodukat.*) Itt megjegyzem, hogy szeles, esős, hűvös időben, hózivatarok alkalmával rendszeren odúban szokott tartózkodni a róka, ellenben verőfényes napokon többnyire kint tanyázik, eltekintve a fias rókától, mely nappal nem igen hagyja el apró csimotáit. Néha megesisik, hogy ránk esteledik az idő, mielőtt végezhetünk volna a kiásással, avagy mielőtt a rókat sikerült volna más módon kikapnunk. Ez esetben vagy csapóvasakat állítunk fel a szokott módon, vagy pedig mélyen a lyukakba karókat, ágakat dugunk be s ezt addig folytatjuk, míg a lyukak megtelnek s ekként az odúkat elzárjuk. Ennek folytán a ravaszdi egy éjszakán át nem képes kiásni magát s másnap talán jobb eséllyel próbálkozhatunk rája. A kiugratásnak — mint említém — február, márczius (legfőként február hava,) a kiásásnak április és május hava a szezonja. Azok az odúk, amelyekben rókák tanyáznak, bejáratuknál friss földkotrásokról és az ott található nyomokról ismerhetők föl. Ha a csimoták még igen aprók, azt a főbejáratnál a legyek mozgalma is elárulja, hogy abban rókakölykek vannak, de következtetni lehet abból is, hogy csak a vén szülők nyomait találjuk ilyenkor. Később, mikor már annyira megerősödtek, hogy szép napos időben az odú elé kibujnak s ott egymással hanczúrozhatnak: legfőbb ideje kiásásuknak s azt tovább halasztani nem lehet. Megismerhetni azokat a rókalyukakat, amelyekben már na-

gyoeska rókafiak tanyáznak, arról is, hogy a főbejáratot többnyire sok légy lepi s ily helyen szúnyog is több van, továbbá arról a nagy dögszagról, mely a lyukból kiárad, mit a prédák maradványai okoznak. A róka odút különböző helyeken szokta ugyan készíteni, de legtöbbször az erdő szélére, árkok partjába, sőt a mezőn is és ott, ahol könnyebb annak kikotrása, a mire a pagonyok bejárása alkalmával figyelemmel kell lenni. A rókapsztitásnak állítólag igen biztos módja a friss marhabél-vonszalékkal való előcsalogatás. Erről dr. Kaufmann Ernő a következő ismertetést közli. „Ha az igazi vadász a rókat még oly nagy távolban pillantja is meg, még akkor is a puskához kap, ha nincsen is nála puska, vagyis bizonyosan ösztönszerű kézmozdulattal elárulja, hogy szörnyen nagy kedve volna a komát „üdvözölni.“ Pedig gyakran vagyunk olyan helyzetben, hogy puska, még pedig töltött puska van a kezünkben és még sem vagyunk arra disponálva, hogy a rókat, mely különben egészen kedvező távolságra jutott hozzánk, egy sikeres lövéssel köszönthetnénk. Ez az eset a szalonkalesen szokott előfordulni, midőn puskánk apró, többnyire 14-es vagy 12-es söréttel van töltve, melylyel ha a rókára rálövünk is, az esetek többségében csupán a kedvét rontjuk el egy időre. Meg kell tehát ezt a bosszantó eshetőséget előzünk s a rókat, ha tartózkodását a leshely környékén csak gyanítjuk is, még a szalonkahúzás előtt kell lövésre csalnunk, hogy így megjelenésére elkészülve, a neki való lövéssel rendelkezessünk. A róka kiesalása az általam már néhányszor sikeresen alkalmazott módon nemcsak hogy igen könnyű, hanem egyúttal rendkívül élvezetes és biztos is. Készítettem e célból egy lapos, elliptikus, jól záró bádogszelenczét, mely jobboldali kabátzsebembe épen belefér. Ebbe a szelenczébe a mészáróstól hozott, körülbelül másfél vagy két méter hosszú és kifordított marhabetet csomagolok, előbb azonban a bél közepére zsineget kötök, melyen egy kis hurkot hagyok. Legjobb e célra a marhának vastag bele, vagyis az úgynevezett hurkabél, mivel ez rendkívül erős és szívós s több napon át használható. Ez a bél a szelenczébe lesz elhe-

*) A róka kiásásánál használatos szerszámok: a fogó és kampó (horog), minden csapdagyárosnál beszerezhetők, esetleg rajz után minden kovács elkészíti.

lyezve s légmentesen elzárva s a kabátom zsebébe kerül; így még a velem együtt kivonuló társak sem tudják, hogy a zsebemben csalétek van, még akkor sem, ha a marhabél már némi szagot kapott is. Egy darab két méter hosszú erős zsinag, melynek a végére egy zárókapocs (karabiner) van erősítve, kiegészíti a csalétekkészüléket. Már most a szalonkahúzásra egy órával előbb indulok a kívánt időnél s amint a szintérré érek, első dolgom a légáramlat pontos megállapítása. Ha a róka tartózkodási helyét csak körülbelül is gyanítom, úgy az atyafit nagyon könnyen kicsalom a tisztásra, mert a róka a szalonkahúzás idejében, különösen annak vége felé, már a délutáni órákban ébren és munkában van. Kiveszem most a belet a zsebemből, a rákötött zsinag hurokjába akasztom a vonózsineg zárkapcsát s a gyanús terület szélföldről oldalán végig húzom a belet a gyeppen, vagy esetleg a gyalogjárón, hogy a fűre, vagy az útra tapadt bélnedvesség szagát a légáramlat a rókalakta sűrűbe vigye, mi mellett lehető gyorsan haladok azon pontig, melyet állásom helyéül már előre kitűztem. Itt a belet ledobálom a tisztásra magam előtt mintegy 30—40 lépésnyire s most jól elrejtözve várom a jó szerencsét. Ha a róka a szél alatt a bélhúzás által előidézett csalóút irányában nem valami nagyon távol tartózkodik, úgy azt mihamar szemre fogjuk kapni, mert ha esetleg tőlünk távolabb jutna is ki a csalóútra, nagy gyorsasággal szaglászva fog a szimaton felénk közeledni, miközben annyira megfélemedezik magáról, hogy még közvetlen közelünkben sem hagyja magát élénk szimatolásában megzavartatni. Ez a körülmény teszi szükségessé, hogy a bélhúzásával igen gyorsan, de lehetőleg zajtalanul, — főleg ha ketten vagyunk — szótlanul haladjunk a kitűzött rejtek felé s ott azonnal álljunk meg, mivel ha a róka esetleg a szél alatt közel tartózkodik, még mielőtt elrejtőztünk volna, gyorsan felénk közeledik a hátunk mögött s így bennünket észre véve, tervünket megghiúsíthatja. Néha az is megesik, hogy a róka a sűrűből épen állásunknak tart; ha ilyenkor mozdulatlanul maradunk, mégis csak kilábal a csalétekhez a tisztásra s itt könnyen leteríthető. A leírt rókaavadászat csakugyan „alkalminak“ mondható, amennyiben a szalonkalessel igen czélszerűen kapcsolható egybe, de még ezen időn túl is egész május hó végéig, midőn az anya-rókák kölykeiket tanítani kezdik: szép eredményeket érhetünk el általa, míg később, mikor az egér- és madár-állomány már felszaporodott, nem számíthatunk nagyobb eredményekre. — A lőfegyverrel eszközölhető rókapusztításoknak egyike a legszokottabb s egyszersmind legérdekesebb módja a *les*. Rókalesre az év minden szakában vállalkozhatunk, ha a ravaszdinak pagonyunkban való biztos tartózkodásáról, avagy pedig rendszeres ki- s beváltásáról meggyőződést szereztünk magunknak, amennyiben a kártékonyaktól megtisztított területen csupán taláalomra való lesállásnak semmi értelme sincs. Természetesen rókalesen a lehető legjobb fődöző helyet kell választani, mert a szemes orvrad, mely folytonos szimatolással közeledik s erősen szemre vesz minden gyanusnak tetsző tárgyat, hamar észreveszi a puskást s idejében elszelel a veszélyes közlegéből. Egyik fődolog tehát a jól fedő leshely, például árokban, mélyedésben, elől bokorral stb. Tó mellett a legnagyobb szükségből válaszszon állást a puskás s azután kerüljön ám minden

élénkebb mozgást, ha a vad éleslátását el akarja kerülni. A jó leshelyen kívül igen fontos tényező még az alkalmas széljárás, ami nélkül a rókával szemben boldogulni teljes lehetetlenség, mert már beláthatlan távolból megrontja a puskást. Tehát amerről a rókát várjuk, a szelet is onnan kell kapnunk. A róka, mint afféle félős s emellett felette óvatos jószág, ki- s bevonulásai alkalmával ugyan lehetőleg jól fedő helyeken szokott átlappangani, estenden azonban e tekintetben kevesebb elővigyázatot fejt ki, úgy hogy kisebb tisztásokon is átvált, vagy régi utakat, nyúlcsapásokat használ, hanem többnyire lopózkodva jár kel. Azonban bármennyire iparkodik is láthatatlanná, feltűnővé nem tenni magát, a szemes mátyás-madár és kivált a fekete rigó figyelmét még sem kerülheti el, ha azok a közelben vannak; miért is a mátyás harsolását, vagy a rigó vészkiáltásait esetről-esetre tanácsos figyelemmel kísérni, mert a madarak zajongása gyakran a ravaszdi közeledését jelentheti és így fogadására készen lehetünk. Különben is a rókalesen sarkalatos elv lévén a folytonos szemlélődés és figyelem, a madarak figyelmeztető szava nélkül is folyton tette-készen várakozunk helyünkön, mert néha az óhajtvá várt szerencsés pillanat épen csak egy pillanat, melyet ha villámgyorsan felhasználni elmulasztottunk, üthetjük azután a koma nyomát. Reggeli rókaleseknél nem szükséges oly nagy óvatosságot kifejteni, mint esteli lesek alkalmával, föltéve, ha a szél iránya kedvező. A hajnali sötétség azonban nem csak a vadásznak, hanem a rókának is kedvez, mert igaz ugyan, hogy hajnalban, még ha fedezetlen helyen áll is a puskás, a *nyugodtan* álló vadászt nem igen veszi észre a róka, viszont az is igaz, hogy a hajnali sötétségben akár-hányszor a vadász is csak akkor pillantja meg a mindig résen levő ravaszdit, midőn az villámgyorsan megfordulva a sűrűbe vágja magát. Ennyit a lesről; csak még megjegyzem, hogy a rókalyuknál való les hivatásos vadásznál nem indokolt, mert az odúk lakosainak alapos kipusztítására sokkal biztosabb módok állanak rendelkezésére a bizonytalan leseknel, ha csak az esetleg elvadított kanróka megkerítése nem célozthatik; fiatal rókáknak a lyuk szájánál való ellövődözése dilettánsidőtöltés. Rendszeres vadászás mellett lyukból kijáró rókáknál (fiatal rókák) nem lehet szó, mert az apróvad-állománynak biztonsága a kártékony esimoták mielőbbi elpusztítását követeli. Némelyek a rókales esélyének biztosítására a házi szárnyasok hangjainak utánzását ajánlják és főleg az egér czinczogását állítják a rókára nézve a legvonzóbb csalogatónak. Hogy némelykor ily módon is lehet sikert elérni, azt magam is tapasztaltam, de sok sikertelenségben is volt részem a baromfi-hangesalikkal; hanem a *nyúlcsapás* utánzása igen gyakran kitűnő csalogatási

módszernek bizonyult. Sok sikerrel alkalmaztam élő nőstény rókákat is csalogatóul, mely célra régebben mindig volt egy általam felnevelt szelid rókám, melyet a rókakoslatás idejében, midőn tüzelni kezdett, rókajárta helyen az erdőben kikötve, éjen át néha sikerült nekem mellette, magas lesből, két kanrókát is elejtenem. Az ily csalíróka ugyanis részint ugatásával, részint pedig szagával a környéken levő kanrókakat okvetlen magához csalja. Természetesen ily csali-vadászatra mindig holdvilágos éjeket választottam és lehetőleg hóállásos időt, mert hótlan időben igen nehéz a rókát a sötét talajon meglátni s még nehezebb biztos lövést tenni rá.

(Folyt. köv.)

Vaddisznó-história.

Irta: *Firbás Nándor.*

Régen volt. Az idő kereke nagyot fordult azóta s ma már csak édes és feledhetetlen álmok gyanánt tűnik elő képzeletemben „első vaddisznóm“ históriája. Hol vagyatok óh szép napok, midőn a Bükk-hegység árnyas-völgyes erdeiben kedvem szerint barangolhattam; midőn édes puskámmal a vállamon hajkurásztam a kővölgyi és bakszálvölgyi nyulak és rókák után; midőn cserkészve nem egyszer közvetlen közelébe férkőztem a kedves őzikéknek s amidőn a „csákány esinált úton“ lesben állva, elibém került első vaddisznóm! A sohasem visszatérő múlt ez mind, kődfátyolképek gyanánt tűnnek elő e kellemes és izgató események emlékezetemben, melyeket soha, de soha elfelejteni nem fogok. A vadászatban szeretett mesterem is elköltözött azóta egy jobb hazába; kegyelettel őrzöm emlékét mindhalálig.

Novemberi nap volt. A zordon tél előőrsei már-már legyőzték a nyár mosolygó derűjét, hullott a lomb; a szellő fuvalma egyre kopaszította a leveles ágakat, melyek között ijedezve rebent fel a császármadár, ő is érezvén a közelgő tél kegyetlen voltát. Alig pitymallott, már ott álltam egy hatalmas bükkfa alatt, lesvén a jövő szerencsét. Elmerengtem a természet örökké való szépségén, csodáltam a pompás tájék vadregényes sziklahasadékait, teli tüdővel élvezvén a hegyi balsamos ózont. De nini, valami nesz üti meg fületem, mely csakhamar könnyed dobogás-szerű hanggá változott s ime, előttem termett egy ózsuta két fiával. Édes látvány! Alig tíz lépésnyire álltak meg

előttem, a suta gondosan szimatolván mindenfelé, a gidák meg gondtalanul ugráltak anyjuk körül. Szoborként állottam ott, gyönyörködve a ritka látványon és csodálkozva nem egy vadásznak lelketlenségén, melylyel képes fegyvert emelni ilyen őz-családra. Istenem, dehogy löttem volna reájok, a világért sem. Az őzmama észrevett s okos szemeivel mérészen rántekintett, egyre fürkészve az előtte álló ismeretlen szoboralakot. Majd meg ijeszteni kezdett, hol egyik, hol másik mellső lábával topantott a földre, miközben a gidák játszadozva egymás hátán keresztül-

ugráltak. Ki volna képes ily boldog családi életet a halált okozó golyóval megzavarni s azt tönkre tenni? Jó néhány perczig tartott e játék, míg végre lassú szökdeléssel eltűnt a kedves kis kompánia ugyanabban az irányban, a honnan jött.

Világos volt már s azon tűnődtem, hogy elhagyom helyemet s másfelé megyek szerencsét próbálni, midőn a jóval felettem álló erdőörnek iránya felől ismét neszt hallottam, amely azonban csakhamar elnémult. Bizonyára az őzikék, gondolám, s megnyugtatót az a tudat, hogy az erdőör ép oly kevéssé zavarja meg családi boldogságukat, mint jó magam. De hirtelen egy hatalmas dördülés hangzott fel, melynek sokszoros visszhangja a mérhetetlen düh és harag érzetét ébresztette fel bennem, — a szerencsétlen ember közibéjük lőtt az őzeknek! Feléje akartam éppen indulni, hogy kérdőre vonjam, midőn az előttem elterülő sűrűségben gyorsan s nehezen csoszogó lépések zaja üti meg fületem. Nem őzek ezek, de hát mi más? Egy-két pillanat s a sűrűségből kidugja fejét egy vaddisznó! Úramfia segíts! Ezt hibázta el az erdőör; minő diésőség lenne, ha én lepuffantanám, — minő szégyen, ha elhibázom. A helyzet azonban igen kritikus, a vaddisznó éppen szemben áll velem, csak a feje van kint a sűrűből, orra magasan a levegőben, egyre szimatol. Síma csövű puskámból lehetetlen biztos lövést tennem, vesztegetni való idő meg nincs. Mellem zihál a vadászláztól, disznóm meg nem mozdul, két kárbunkulus szemével egyenesen felém néz, végre megindul kifelé a tisztásra. De csak stichbe áll az; jaj, csak fordulna egyet, hogy oldalát láthatnám. Lassan, egyre szimatolva, de mégis jobboldalt fordult, már löni akarok, midőn két fa által fedve megáll, úgy hogy csak a fejét látom. Ilyen kín! Ismét megindul néhány lépésnyire és egész jobboldalát mutatva nekem, megáll. No most! . . . Visszafojtott lélekzés, esöndes, nyugodt célzás és hatalmas dördülés, utánna meg egy rekedt rőfögés. Disznóm nagyot ugrik és elvágódik a földön, én meg fáradtan lehanyatlak az öreg bükkfa töve mellé. Nézem szép trófeámat, ott vergődik a száraz avaron, egyre csapdosva fejével a földet, — nem voltam képes néhány perczig felkelni, annyira kifárasztottak az elmúlt perczek. De hamarosan talpra állva, hátulról megkerülve áldozatomat, mellette termettem s gyönyörködtem hatalmas termetén. Utolsót vonaglott.

A róka életszivóssága.

Rendkívül érdekes esetet közöl velem erdészbátyám a rókának életszivósságáról, melyet érdemesnek tartok a feljegyzésre. Január hó első napjainak egyikén W. erdőör kint járt a chotomai erdőrészben, ahol favágási munkálatok folytak. A késő délutáni órákban az erdőör hazafelé menet a mezőn a síma havon észrevett egy ülő rókát, melyre, óvatosan megközelítve, söréttel rálőtt. A róka a lövés után futásnak eredt, de csakhamar ismét leült, mire az erdőör expressz golyóval ismét rálőtt. E lövés után is futni kezdett a róka s egy árok mentén szaladva, abban eltűnt. Az árokból nem jött ki s így nyilván meghúzódott abban valahol. Az erdőör az arrafelé jövő favágóknak meghagyta, hogy hajtsák meg az árkot feléje, s alig hogy megindultak, a róka nyomban kiszökött egy bokor alól, de hamarosan meghúzódott egy másikban s amikor a hajtók odaértek, azok egyikét egészen bevárta. Mérgesen, fogait vicsorgatva fogadta rókakománk a hajtót, sőt éppen támadni akarta s csak annyi ideje volt a hajtónak, hogy a fejszével fejére suhintson. A suhintás után a róka ismét futásra veszi a dolgot s ekkor látja a seb-

tiben odaért erdőőr, hogy a rókának hasából az összes belek kilógnak, melyek futása közben ide-oda himbálóz-
tak. S ilyen állapotban futott sebesen, csak úgy porzott nyomában a hó. Az erdőőr jó lőtávolságban lévén, egy jól irányzott lövéssel végre lefektette rókakomát a hóra s megszabadította földi kinjaitól. Konstatálták nyomban a helyszínén, hogy az első sörétlövés a hasaalját érte, melyet szélteben teljesen felszakított, mire természetesen a belek nyomban kifordultak. Az expressz golyó czélt tévesztett, kétségtelen tehát, hogy a tüdő és szív épek voltak, csak a harmadik lövés érte azokat. Hogy a róka oly soká élt, azon tehát nincs csodálkozni való, de az már roppant nagy szívósságra, életerőre vall, hogy oly iszonyú sebesüléssel, teljesen kilógó belekkel nyilsebesen futott, akár csak egészséges állapotban.

F. N.

Apró közlemények.

A vakond étvágya. A vakond napjában átlag saját testsúlyánál valamivel több földigilisztát s más táplálékot fogyaszt, annélkül, hogy meghízna. A táplálékot nem is használja ki egészen s így igen sok olyan anyag is kerül az ürülékkel együtt a földbe, ami még megemészthető volna. Ilyenformán az a föld, amelyben sok vakond él, termőerejében növekedik. Kár tehát a vakondot, amely a kártékony rovarok pusztításával amúgy is hasznára válik a gazdának, a kertekből tűzzel-vassal irtani.

T. V.

Sajt, mint haltáplálék. Régi, csípős ízű sajttal igen jól lehet a pontyokat táplálni, rövid idő alatt nagyon szépen meghízhatnak s húruk is nagyon jó ízű lesz. Különösen halgazdaságokban lehetne a pontyokat sajttal hizlalni, legalább a halak eladása előtt pár héttel, hogy így értéküket növelhessük.

T. V.

Bizalmas czinkék. 1902 december havában az erdőn barangoltam. A hideg 13 °C volt. — Elmerengve a hóval fedett erdő szépségein, megálltam egy fa alatt s később szivarra gyújtottam, melyet azután szopókába dugtam. — Amint így mozdulatlanul állva szivaroztam, közben egy czinke (Parus major) jelent meg közelemben, melynek bohókás mozdulata s hangja máris elárulták, hogy valamit szeretne. Később felém repült, közel arezomhoz; végre mozdulatlanságom annyira felbátorította, hogy puskám csővére ült. Egyet-kettőt fordult rajta s elrepült. A második kísérlet alkalmával megmozdultam s valószínűleg az első meglepetés hatása alatt, de lehet, hogy czélzatosan is, a fejemre ült, ahol is 2 másodpercig tartózkodott. Majd ismét elrepült. Hogy mi szándéka lehetett ezzel a hallatlan vakmerőséggel, nem tudtam, de már sejtettem azt, amit magam sem voltam hajlandó feltételezni.

Harmadszor ismét felém repült, egyenesen szivaromnak, mely fölött úgy lebegett, mint a kolibri a mézédés virág fölött, mialatt annak hamujából egyet csipve, elrepült. A hamu, úgy látszott, ízlett neki, mert még többször tett kísérletet az előbbi inyenczkedésre, de szivarom azalatt eléggé s kénytelen voltam eldobni. A szivarvég mellettem mintegy két lépésre hevert a földön, de nem sokáig, mert

az én czinkém rögtön ott termett s boldogan lakmározott belőle, — bagózott. Majd egy dohánylevél-darabkával elrepült, miután még 5—6 darab czinke jött a lakomára s a szivarvég legnagyobb részét boldogan elköltötték. — Ez is egy példa a czinkék bizalmasságáról, mely nem csupán veleszületett tulajdonságuk, hanem a létért való küzdelem eredménye is.

N. A.

* * *

Tekintetes szerkesztőség! Érdekességénél és ritkaságánál fogva nem tartom fölöslegesnek a következő igazán szerencsés vadászati eset közlését: Kedden, f. hó 20-án délután levél érkezett Trescer főszolgabírónak, amelyben őt a szolgálatban időző csendőrkapitány, Lassmann Gyula arról értesítette, hogy a ljubina csendőrlaktanyától nem egészen egy órányira medvebarlangot fedezett föl egy muzulmán bosnyák. A ljubina csendőrlaktanya öt órai lovaglás után érhető el Focáról. Az út folyton hegyek között vezet s a mostani hidegben semmiképen sem tartozik a kellemes utazások közé. Szerdán délelőtt útnak indult a főszolgabíró és estefelé Ljubinára ért. Csütörtökön reggel 7 órakor elindultak a főszolgabíró, a csendőrkapitány és 3 csendőraltiszti két muzulmán kíséretében a kaszárnyától egy órányira fekvő barlanghoz. A nagy csendben történt elhelyezkedés után a vezető török az itteni szokás szerint hívni kezdte a medvét bosnyákul: „Kártékony bitang, bujj elő, elég kárt tettél már a vetésünkben, meg a marhánkban, bujj most elő!” — Rövid néma csend; erre mélyen dübörgő morgás hallatszott a barlang belsejéből s rá mindjárt megjelent a barlang nyílásán a medve feje. Még félig sem jutott ki a teste, gyorstűz fogadta a vadászok felől és csakhamar ki is adta páráját egy hatalmas nőstény-medve. Az örömujjongást csakhamar egy kis riadalom zavarta meg. Egy kis egyéves maczkó ugrott ki a barlang nyílásán s a vadászok közül csak a kapitány volt fegyverével készenlétben! Egy lövést ő, a másodikat egy csendőraltiszti tette és a kis medve követte anyját a másvilágra! Remélve már most, hogy még valami jöhet a barlangból, lármázni kezdett a török; s csakugyan nagy sebesen kilódult még egy második esemete is. Alig hogy ezzel végezt a társaság sortüze, kibújt a harmadik apróság is, a mely szintén csakhamar útnak eresztette páráját a másvilág felé. Fél kilencz óra volt, mikor a vadászatnak vége volt és örömteljes beszéddel rakattuk föl lóhátra a medve-nyát három mézédés magzatjával. Bár ezen a mi vidékünkön akad medve, mégis alig emlékszik valaki hasonló vadász-szerencséjére. — Foca (Bosznia) 1903. év január hó 23. Tisztelettel:

Albrecht Károly.

A tegzesek lárvái tudvalevőleg különböző növényi törmelékekből, kavicsdarabkákból házat építenek maguknak, amelyet esigamódra mindenüvé magukkal czipelnek. Ha házuktól megfosztjuk őket, azonnal újnak az építésébe kezdenek bele. Esetleg ha a félig kész házat elveszszük, megint másikba fognak. Ezt ismétlik ötször-hatszor is. Természetes törmelékdarabkák hijában a vízbe dobott különböző fémforgács-darabokat, üvegeserepet, kaucuk-darabkákat is felhasználnak házuik építésénél. Az építés aránylag gyorsan megy. Mikor elkészült a ház, a tegzes lárva hátrafelé belemászik s magától többé nem is hagyja el házat

Mikor a ház már kezd rövid lenni, azaz jobban mondva, a lárva kezd hosszabb lenni, mint a háza, új darabkákat ragaszt hozzá, míg a kellő hosszúságot el nem éri, épen úgy, mint a *Psyche* lepkék hernyói szokták tenni.

*

A nálunk élő *Cicadák* lárváinak egyrésze nyáron habos nyálkát választ ki, amely az egész testét körülveszi. Ez a nyálkaburok szolgál a lárva védelméül, mert a nyálkaburoktól megfosztott lárvák csakhamar a hangyák áldozataivá lesznek. A nyálkát a lárva alfelnyílásán át választja ki s hátrafelé belekúszik, úgy hogy egész testét körülveszi. A stigmákból kiáramló levegő teszi habossá, köpéshez hasonlónak a nyálkaburkot.

T. V.

Medvék intézetünkben. Az elmúlt szezomban összesen 18 medve került intézetünkbe. Ezek közül tízet kitömtünk, hétből szőnyeget készítettünk és egynek csak a fejét örökítettük meg. A leghatalmasabb az volt, amelyet *Wildburg Aladár* báró terített le mesteri lövéssel Sóváradon 1902 október 8-án. Súlya 296 kilogramm volt, színe szürkés barna; fogai részben kitöredezve és már több régi lövés emlékeként négy golyót viselt a koponyájában. Hozzávetőleges becslés szerint 20—25 éves medve volt.

Az orsz. magy. Ebtényésztő-Egyesület a következő sorok közlésére kért fel bennünket: Tisztelettel értesítjük e lap olvasóit, hogy egyesületünk hivatalos helyisége ezidő szerint: *Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám alatt* (Köztelek) van. Tisztelettel kérjük, hogy úgy az egyesülethez, valamint titkárunkhoz *Buzzi Géza Félix* úrhoz intézett hivatalos és magánjellegű leveleket, pénzküldeményeket, postaesemlékeket ezen cím alá küldeni szíveskedjenek. Sürgönyökre elegendő ez a cím: „*Ebtényésztők Budapest Köztelek*“.

Szerkesztői üzenetek.

B. B. úrnak Baja. Megkaptuk a csinos rajzokat és köszönjük szíves figyelmét. — **Th. T. Ny. Iv.** A beküldött madár galambász héja (*Astur palumbarius*), hím. Élénk színe némi hasonlatosságot mutat a vándorsólyoméhoz. —

F. K. úrnak G. Szt. M. Ön a következő kérdést intézi hozzánk: Mult év november hó 10-én löttem egy 12-es fekete és egy 12-es fehér dämvad bikát. Az előbbinek agancsai teljesen hasonlók voltak a szarvasbika agancsaihoz. Csak jelentékenyen kisebb és gyengébb alakban, míg az utóbbi fehér bika normális lapátokkal rendelkezett. Igen kérem, legyen kegyes a szerkesztői üzenetekben értésemre adni, hogy a fekete bika agancsánál mi okozhatta ezt az elváltozást? Löttem már szürke dämvikát is, de ez is lapátos volt. — Mi erre nem tudunk megfelelő választ adni, talán t. Olvasóink valamelyike volna szíves minket ebben felvilágosítani. — **T. Gyula úrnak.** Tessék *Kirner József* czéphez (Bécsi-uteza) vagy *Fialka V. puskaműveshez* (Akácza-uteza) fordulni. — **Dr. G. G. úrnak.** A kérdezett puska gyártását abban hagyták. Ha tetszik, a következő számban hirdettjük kívánságát; azért az árért kéz alatt pompás puskát kaphat. — **Koronakávéházi vendég.** Sajnáljuk, hogy kérését nem teljesíthetjük, de névtelen levelekre nem válaszolunk. — **B. M. úrnak Zilah.** Közönséges házi veréb (*Passer domesticus*).

„*A Természet*“ I. és II. évfolyamából néhány teljes példányt visszavált kiadóhivatalunk. Esetleg ez évi új évfolyammal szolgálunk helyette.

Intézetünkben kapható könyvek:

<i>Lendl</i> , Állatok kitöméséről,	3 kor. — fill
<i>Kohaut-Lendl</i> , Mikroszkópi gyakorlat elemei, 2 kötet	9 „ — „
<i>Kohaut</i> , Madármeghatározó	4 „ — „
<i>Méhely</i> , Magyarország denevérei	10 „ — „
<i>Lakatos</i> , Császármadár	— „ 60 „
„ Vadászhit	4 „ — „
„ Vadászati és Madarászati Emlékeimből	6 „ — „
„ Nappali orvmadarak	3 „ — „
<i>Győrffy</i> , Növénygyűjtés	— „ 60 „

A tisztelt vadászközönség szíves figyelmébe ajánljuk

PREPARÁLÓ INTÉZETÜNKET.

Gondos, művészi preparáció, természetű kivitel, tartós munka, jutányos árak.

Vasuti szállítmányba nem szabad levelet tenni; czélirányos ügy a szállítólevélre mint a csomagra ráírni: „*Friss állat kitömésre*“.

Az állatok lehetőleg friss állapotban és nyúzatlanul küldendők be annak megjelölésével, hogy miképen kívánják azok preparálását (állványra, falra, szőnyeg, fali dekoráció, tablettára, nyitott vagy csukott szárnyal, stb.) Nagyobb emlősök, (pl. medve, zerge, farkas, stb.) kizsigerelendők; csak 10 kilónál nehezebb csomagok küldendők vasúton (gyorsárúként). Pontos címét és esetleg a vasuti állomás megjelölését kérjük.

Dr. Lendl Adolf preparatóriuma

Telefon 194.

Budapest, II., Donáti-u 7.

Telefon 19.

Venni óhajtók

egy jól hordó, jó rendszerű **vadászfegyvert**, főleg foglyokra és nyulakra. — Ajánlatot kérek 120 koronáig a kiadóhivatalba.

Fajtiszta boszniai kopómat — 4 éves szuka, magas vadra kiváló, pompás állat — vadászterület hiányában eladom. Ára 120 korona.

Telivér angol vizslám — 2 éves pointer kan — szintén eladó. Ára 160 korona. — *Molnár Ferencz, Titel*, Bács-Bodrog-megye. 1-2

Egy igen szép, kifejlett uhu eladó. Ára 50 korona. Ugyanott remek szép nagy galambok — párja 3 koronáért — kaphatók. Cím a kiadóhivatalban.

Intézetünk vesz:

nagy sasokat, keselyűket és uhukat, friss állapotban, kitöméshez való szép példányokban.

Fattinger

húsrostos fáczáneledele

I-ső minőségben a fácának mesterséges felneveléséhez, II-ik minőségben a fácának etetésére a vadonban és az etetőkamrákban. — A legnagyobb fácánkertekben évek óta kitűnő eredménnyel használtatik.

Elsőrendű elismerő nyilatkozatok. — 120 első díj, 50 kg. ára 23 korona. 5 kg. póstacsomag bérmentve 3 kor.

Raktár

Budapesten Geittner és Rausch-nál

VI. ker., Andrásy-ut 8. szám.

MAGYAR TANSZERKÉSZÍTŐ-INTÉZET

FELDMANN GYULA

BUDAPEST, VI., FELSŐ-ERDŐSOR 5.

(TELEFON 17—23.)

— Minden irányú iskola t. vezetőinek, —
tanárainak és tanítóinak szives figyelmébe ajánlja

— hazai saját gyártású —

fizikai, kémiai, természetrajzi és geometriai tanszereit.

Üvegtechnikai intézet.

Szakszerű tanácssal és tájékoztató költségvetéssel szívesen szolgálunk iskolák felszerelése alkalmával. — Újabb szerkezetű tanszerek elkészítését és tanszerek javítását elvállaljuk; mechanikai és üvegtechnikai precíziós munkákat elfogadunk.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

„A m. kir. Vallás és Közoktatási Minister a Feldmann Gyula-féle physikai és kémiai tanszergyárt és üvegtechnikai intézetet az enemű beszerzési forrásokul ajánlott hazai czégek közé utólagosan felvette.“ (Hivatalos Közlöny X. II. 229.)

„A m. k. Vallás és Közoktatási Minister Feldmann Gyula budapesti tanszergyáros által készített természettani eszközökből a részletes jegyzékben felsorolt physikai alap- és kibővített felszerelési jegyzéket a népiskolák számára tanszerül engedélyezte és az engedélyezett tanszerek jegyzékébe felvette.“ (Hivatalos Közlöny. X. 17. 360.) (40782—1902.)

Mint szőlőnagybirtokosok

ajánljuk kiváló minőségű hordó- és palackborainkat, melyek mint a ménes-magyarádi borvidék **gyoroki**, valamint a család **vadkerti és vámspércsi** nagy kiterjedésű szőlőbirtokainak kifogástalanul tisztán kezelt saját termése kerülnek forgalomba.

Ezen borok kitűnő voltáról számos elismerő levél tesz tanuságot, egyebek között a következő: „A nekem küldött jó borokkal minden tekintetben igen meg vagyok elégedve s így azokat minden vadászembernek szívesen ajánlom“. Novotny J., cs. és kir. szab. fegyvergyár, Prága.

Kivánatra borminták küldetnek. Árjegyzékek ingyen és bérmentve állnak rendelkezésre.

Andrényi Kálmán utódai

Aradon.

Eleven nyulakat

kíván venni egy északmagyarországi vadásztársulat, hogy állományát nagyban szaporíthassa. — Ajánlatot kérünk a kiadóhivatalunkhoz.

WITTIZ MANNFRED

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára, kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Cím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Hódmező-Vásárhely, Andrásy-u. 22.